

20 noiembrie 2017

[Signature] nr. 414

AVIZ

**la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din
Constituția Republicii Moldova**

(nr.339 din 02.11.2017)

Direcția generală juridică a examinat proiectul de lege sus-nominalizat, prin prisma prevederilor art.54 și Capitolului 3 din Regulamentul Parlamentului și ale Legii nr.780/2001 privind actele legislative și expune următoarele considerente.

I. Evaluarea generală a proiectului de act legislativ:

1. Conform notei informative la proiectul de lege supus avizării, temei pentru elaborarea acestuia a servit Hotărârea Curții Constituționale nr.36 din 05 decembrie 2013 privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova. Curtea Constituțională a hotărât că, în sensul Preambulului Constituției, Declarația de Independență a Republicii Moldova face corp comun cu Constituția, fiind textul constituțional primar și imuabil al blocului de constituționalitate. În cazul existenței unor divergențe între textul Declarației de Independență și textul Constituției, textul constituțional primar al Declarației de Independență prevalează.

2. Revizuirea Constituției, potrivit prevederilor Titlului VI din Legea Supremă, precum și a Capitolului 3 din Regulamentul Parlamentului, urmează o procedură specială. Astfel, dreptul de inițiativă pentru revizuirea Constituției îl au: un număr de 200000 de cetățeni cu drept de vot, o treime din deputați și Guvernul.

3. Proiectul supus avizării a fost înaintat de către un grup de deputați în Parlament, fapt ce corespunde prevederii de la lit.b) a alin.(1) al art.141 din Constituție. Dispozițiile proiectului de lege nu încalcă limitele revizuirii Constituției stabilite de art.142 din Constituție, proiectul fiind prezentat Parlamentului împreună cu avizul Curții Constituționale nr.3 din 31 octombrie 2017, în corespundere cu art.141 alin.(2) din Constituție.

II. Evaluarea și obiecțiile de fond:

1. Curtea Constituțională a menționat în Hotărârea nr.7 din 04.03.2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.1115-XIV din 5

iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui), că:

„67. Orice lege de revizuire a Constituției modifică conținutul prevederilor acesteia și relațiile dintre aceste prevederi și, de asemenea, ar putea modifica echilibrul valorilor consacrate prin Constituție.

68. În cazul modificării anumitor prevederi ale Constituției, acestea s-ar putea răsfrânge și asupra conținutului altor prevederi ale acesteia, precum și asupra reglementării legale constituționale în ansamblu.

69. Astfel, în cazul modificării Constituției, trebuie să se țină seama de faptul că aceasta este un act integral, toate prevederile Constituției fiind interconectate până la gradul la care conținutul unor prevederi ale Constituției determină conținutul altor prevederi ale acesteia. Prevederile Constituției formează un sistem armonios, astfel încât nici o prevedere a Constituției nu poate fi contrară celorlalte prevederi ale acesteia. Natura Constituției de act cu forță juridică supremă și ideea de constituționalitate implică faptul că nu există și nici nu pot exista lacune sau contradicții interne ale Constituției (Avizul nr.1 din 22 septembrie 2014).”

2. Este de menționat că, Curtea Constituțională în Avizul nr.3 din 31.10.2017 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituția Republicii Moldova (limba română) (Sesizarea nr.134c/2017), nu s-a referit la unitatea materiei și echilibrul valorilor Constituției. Însă, Curtea a subliniat că, inițiativa de modificare a articolului 13 din Constituție nu constituie o inițiativă ordinară de modificare a Legii Supreme, ci una tehnică, care rezultă din obligativitatea executării hotărârii Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013.

3. Analizând proiectul de lege constituțională depus spre avizare, observăm că la elaborarea proiectului de lege, autorii proiectului nu au ținut cont de conținutul altor prevederi ale Constituției. Astfel, reținem atenția asupra prevederilor art.118, care se referă la limba de procedură și dreptul la interpret în procedura judiciară. În alin.(1) și (2) ale art.118 se utilizează noțiunea de „limba moldovenească” și prin urmare, era necesar ca proiectul propus pentru avizare să conțină și modificarea alineatelor menționate.

Or, materia constituțională este una integrală și conținutul normei art. 13 este interconexată cu prevederile art.118 alin.(1) și (2). Astfel, modificarea prevederilor art.13 fără o modificare a art.118 va crea o confuzie în aplicarea normelor constituționale, lucru care nu trebuie admis.

III. Obiecțiile de tehnică legislativă:

1. Pornind de la obiecțiile de fond din prezentul aviz, ce se referă la necesitatea completării proiectului de lege cu reglementări referitoare la modificarea alin.(1) și (2) al art.118 din Constituția Republicii Moldova, menționăm că titlul, precum și conținutul proiectului de lege se vor expune într-o altă formă/redacție.

2. Textul preambulului din proiectul supus avizării se va situa înaintea clauzei de adoptare a actului legislativ. Pentru respectarea condițiilor clarității și preciziei actului legislativ, în preambulul se va scrie denumirea completă a Hotărârii Curții Constituționale, la care se face trimitere.

3. Conform regulilor stabilite în legislația națională, textul luat între paranteze, care indică sursa publicării oficiale a actului legislativ se va substitui prin textul „(republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.78, art.140)”.

4. Reieșind din faptul că Constituția Republicii Moldova, după republicare a suferit modificări și completări, propunem de a completa textul introductiv al „Articolului unic” din proiect după textul luat între paranteze, cu sintagma „cu modificările și completările ulterioare”.

IV. Concluzii și recomandări:

1. Conform alin.(1) al art.143 din Constituție, Parlamentul este în drept să adopte o lege cu privire la modificarea Constituției după cel puțin 6 luni de la data prezentării inițiativei corespunzătoare.

2. Cu titlu de informare, aducem la cunoștință că conform jurisprudenței Curții Constituționale, Hotărârea nr.7 din 04.03.2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui), Curtea a hotărât:

„a) După pronunțarea avizului de către Curtea Constituțională, nu se admit intervenții în textul proiectului legii de revizuire a Constituției, iar ignorarea sau depășirea acestuia pot servi drept temelie pentru nulitatea modificărilor astfel operate.

b) În cazul amendamentelor deputaților acceptate de Parlament în lectura a doua la un proiect de lege privind revizuirea Constituției, este necesară avizarea repetată de către Curtea Constituțională.

c) În cazul în care Curtea Constituțională avizează repetat un proiect de lege de revizuire a Constituției, amendat substanțial în cadrul celei de-a doua lecturi în Parlament, acest proiect urmează să parcurgă toate procedurile expuse la articolul 143 alin. (1) din Constituție.”

3. Totodată, atragem atenție că la pct.151 din aceeași Hotărâre, unde Curtea Constituțională a constatat că, *„potrivit Constituției, atunci când Parlamentul examinează anumite proiecte de legi privind modificarea Constituției, care au fost înaintate de persoanele prevăzute la articolul 141 alineatul (1) din Constituție, acesta poate modifica proiectele de legi propuse numai în măsura în care modificările nu afectează în mod esențial conținutul lor, mai exact, modificări care vizează editarea proiectelor de amendamente la Constituție propuse pentru a îmbunătăți textul în ceea ce privește limba literară și tehnica legislativă sau astfel încât formularea proiectelor propuse să fie mai precisă sau mai concretă, fără să modifice domeniul de aplicare al reglementării propuse, fără să introducă mijloace esențial diferite de atingere a obiectivului urmărit de reglementarea constituțională propusă sau fără să propună modificarea unei alte prevederi a Constituției.”*

4. Atragem atenție că, Curtea Constituțională a subliniat la pct.19 și 20 din Avizul nr.3/2017 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituție că *„(...) inițiativa de modificare a articolului 13 din Constituție nu constituie o inițiativă ordinară de modificare a Legii Supreme, ci una tehnică, care rezultă din obligativitatea executării hotărârii Curții Constituționale, și anume a Hotărârii nr. 36 din 5 decembrie 2013, care dispune de puterea lucrului judecat, astfel fiind executorie pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. (...)proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituție, fiind elaborat în vederea executării Hotărârii Curții*

Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013, nu cuprinde neconcordanțe sau inexactități de ordin juridic și urmează a fi prezentat Parlamentului pentru adoptare în regim prioritar.”

*În continuare, Curtea reiterează la pct.22 din Aviz că, **hotărârile interpretative ale Curții Constituționale sunt texte cu valoare constituțională, fiind parte integrantă a Constituției, ele fac corp comun cu dispozițiile pe care le interpretează. Respectiv, toate autoritățile publice au obligația să respecte Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013.***

5. Pornind de la constatările Curții Constituționale, concluzionăm că termenul de 6 luni stabilit la art.143 alin.(1) din Constituție nu se referă la proiectul supus avizării, deoarece această inițiativă legislativă este una tehnică, care rezultă din obligativitatea executării hotărârii Curții Constituționale, și anume a Hotărârii nr. 36 din 5 decembrie 2013.

Reglementări referitor la obligația autorităților publice privind executarea actelor Curții Constituționale sunt prevăzute la art. 28¹ din Legea nr.317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și art.75 din Codul jurisdicției constituționale nr.502/1995.

6. În contextul celor enunțate, menționăm că proiectul de lege urmează a fi completat cu reglementări referitoare la modificarea alin.(1) și (2) ale art.118 din Constituția Republicii Moldova și expus într-o nouă redacție, conform cerințelor tehnicii legislative.

Referitor la oportunitatea adoptării proiectului de lege, menționăm că aceasta ține nemijlocit de atribuțiile Parlamentului.

**Șef Direcție
Ion CREANGĂ**

*Ex. Silvia Cojocari,
tel. 820-576*